

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Зільберт Валентина Сергіївна ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ДО ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ: ПРИНЦИПИ ТА ДОСВІД	66
Костюк Михайло Анатолійович ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СУДІВ ДЕРЖАВНОЮ КАЗНАЧЕЙСЬКОЮ СЛУЖБЮ УКРАЇНИ	68
Малюта Владислав Васильович ЩОДО НАЛЕЖНОГО СУБ'ЄКТА РОЗГЛЯДУ СКАРГИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ВЛАСНИХ (САМОВРЯДНИХ) ПОВНОВАЖЕНЬ.	71
Негара Олена Віталіївна СЕГМЕНТУВАННЯ СТАТУСІВ НЕЗАЛЕЖНИХ ПОСЕРЕДНИКІВ І ЧЛЕНІВ ТРУДОВОГО АРБІТРАЖУ (ДЛЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЦІЛЕЙ).	75
Голоядова Тетяна Олексіївна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ ЗГІДНО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ.	79
Панфілов Олег Євгенович ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ІТ-КОМПАНІЙ.	82
Сідор Михайло Іванович ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИНИ В ОПОДАТКУВАННІ В УКРАЇНІ.	85
Гуглей Віталій Вікторович ФІНАНСОВА ДИСЦИПЛІНА У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ.	89
Подольська Анастасія Андріївна ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ FATCA	91

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Завальнюк Володимир Васильович ДЕРЖАВНА ВЛАДА КРИЗЬ ПРИЗМУ ЮРИДИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ	94
Мельничук Ольга Степанівна ОБҐРУНТУВАННЯ ДОКТРИНИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УМОВАХ ПОСТМОДЕРНУ ТА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.	97
Іванченко Ольга Миколаївна ЛЕГІТИМНІСТЬ ПРАВА В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ КОМУНІКАТИВНОЇ РЕАЛЬНОСТІ	100
Кравченко Сергій Петрович ЮРИДИЧНИЙ ТЕКСТ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ПРОБЛЕМА АВТОРСТВА В КОНТЕКСТІ ОНТОЛОГІЇ ПРАВА	103
Чувакова Ганна Михайлівна ДЕФОРМАЦІЯ ПРАВОВИХ ЦІННОСТЕЙ ТА АНОМІЯ	106
Антошина Ірина Володимирівна ІНФОРМАЦІЙНА ВЛАДА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.	109
Ковбасюк Степан Валерійович ІНСТИТУТ ОМБУДСМАНА В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ	112
Дудник Руслана Миколаївна ВПЛИВ ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА	115
Kobko-Odarii Viktoriia Serhiivna THEORETICAL AND LEGAL ANALYSIS OF THE LEGAL SYSTEM OF SCOTLAND	117
Іванчук Віра Євстафіївна ПРАВОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	120
Гаркуша Євгеній Олексійович СПАДКОВІ ЕЛЕМЕНТИ В ЕСТЕТИЦІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ.	123

СЕКЦІЯ 2.

АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

***Керівник секції:** завідувач кафедри загальної теорії права та держави,
доктор юридичних наук, професор Завальнюк Володимир Васильович*

***Секретар секції:** старший викладач кафедри загальної теорії права та держави,
доктор філософії в галузі права Іванчук Віра Євстафіївна*

Завальнюк Володимир Васильович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри загальної теорії права та держави,
доктор юридичних наук, професор*

ДЕРЖАВНА ВЛАДА КРИЗЬ ПРИЗМУ ЮРИДИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ

У сучасних умовах розвитку правової науки актуалізується необхідність переосмислення традиційних підходів до розуміння державної влади. Особливої значущості набуває звернення до антропології, яка дозволяє розглядати державно-владні відносини крізь призму людиноцентризму. Юридична антропологія як міждисциплінарний напрям наукового пізнання відкриває нові горизонти для дослідження сутності та призначення державної влади.

Антропологічний підхід аналізу державної влади характеризується зміною акцентів з інституційних аспектів на людиномірні характеристики державно-владних відносин. Це дозволяє по-новому подивитися на проблему легітимності влади, механізми її реалізації та контролю, а також на питання відповідності носіїв владних повноважень перед суспільством.

Саме дослідження державної влади з позицій юридичної антропології зумовлена також сучасними викликами, пов'язаними з глобалізаційними процесами, трансформацією інституту держави та зростанням ролі людського фактору в усіх сферах суспільного життя. В умовах формування правової держави та громадянського суспільства особливого значення відбувається переосмислення традиційних підходів до розуміння сутності державної влади та її призначення в контексті забезпечення прав і свобод людини.

«Антропологічний підхід до виявлення онтології державної влади проявляється в тому, що в суспільній правосвідомості вона наділяється атрибутами суто людської природи: держава має власні інтереси (хоча насправді сучасні демократичні правові держави не можуть, в принципі інтереси, відмінні від інтересів громадянського суспільства), здатність пробуджувати почуття та емоції (повагу, ревності, любов, презирство, ненависть, надію тощо), здатність бути дружніми чи ворожими до інших націй тощо. З антропологічної точки зору формується «образ держави», який використовується сьогодні в політології» [1, с 194].

Аналіз генезису державної влади з позицій юридичної антропології дозволяє визначити глибинні антропологічні основи її формування та легітимачії. На відміну від традиційних теорій походження держави (теологічної, патріархальної, договірної тощо), антропологічний підхід акцентує увагу на людському вимірі владних відносин, на психологічних, соціокультурних, які зумовлюють потребу в організації влади та визнання її авторитету.

Сучасна концепція правової держави обґрунтовується на принципі людиноцентризму, відповідно до якого людина визнається найвищою соціальною ціною, а забезпечення її прав і свобод стає головним обов'язком держави. З позиції юридичної антропології людиноцентризм постає не лише як конституційний принцип, але й як фундаментальна світоглядна установка, що визначає ціннісні орієнтири державно-владних відносин.

Антропологізація державної влади забезпечує її переорієнтацію з абстрактних державних інтересів на конкретні потреби людини та громадянина. Як слушно відзначив Ю. М. Оборотов, «сучасна держава повинна бути спрямована не на себе, а на людину» [2, с. 10]. Це означає, що ефективність державної влади має оцінюватися не за формальними показниками, а за реальним зовнішнім забезпеченням людської гідності, прав і свобод, створення умов для самореалізації особистості.

Юридична антропологія дозволяє розглядати взаємодію людини і державної влади як діалогічний процес, заснований на взаємному визнанні прав та обов'язків. У цьому контексті особливого значення набуває принцип субсидіарності державної влади, відповідно з якою держава має втручатися у справи суспільства та окремих громадян лише тоді, коли вони не можуть самостійно вирішити певні проблеми.

Процеси глобалізації та інформатизації суспільства суттєво впливають на трансформацію державної влади, зумовлюючи необхідність її адаптації до нових умов. З позицій юридичної антропології, ці процеси мають глибокий антропологічний вимір, залишаються змінювати не лише інституційні форми влади, але й саму людину як суб'єкта владних відносин.

Важливим аспектом антропологізації державної влади в умовах глобалізації є розвиток електронного урядування та інших інформаційно-комунікаційних технологій взаємодії влади і громадян. З позицій юридичної антропології ці технології мають оцінюватися не лише за критеріями ефективності та швидкості надання публічних послуг, але й за ступенем їх людськості, доступності та зрозумілості для пересічних громадян [3, с. 9].

Не менше є питань участі громадян у прийнятті владних рішень. Юридична антропологія розглядає участь не лише як правовий механізм, але й як антропологічну потребу людини у самовираженні та впливі на суспільно-політичні процеси. Як зазначає Н. М. Оніщенко, «забезпечення реальної участі громадян у дійсній державній владі є необхідними умовами її антропологізації» [4, с. 95].

Процеси глобалізації та інформатизації суспільства розуміють суттєвий вплив на трансформацію державної влади, зумовлюючи необхідність її адаптації до нових умов. З позицій юридичної антропології, ці процеси мають глибокий антропологічний вимір, залишаються змінювати не лише інституційні форми влади, але й саму людину як суб'єкта владних відносин. Важливими аспектами антропологізації державної влади в умовах глобалізації є збереження культурної ідентичності, розвиток електронного урядування та забезпечення реальної участі громадян у прийнятих владних рішеннях.

Антропологізація державної влади в Україні має відбуватися за такими основними напрямками: удосконалення механізмів правового обмеження державної влади та посилення юридичних гарантій прав і свобод людини; розвиток інститутів громадянського суспільства та забезпечення їх реального впливу на формування та реалізацію державної політики; підвищення рівня правової культури та професійної етики представників владних структур; розвиток інститутів юридичної відповідальності держави та її посадових осіб за порушення прав і свобод людини; впровадження людиноцентристських принципів у діяльність органів публічної адміністрації.

Таким чином, антропологічний підхід до дослідження державної влади відкриває нові перспективи розвитку вітчизняної правової науки та державної практики будівництва, полегшення формування людиноцентристської моделі відносин між державою та особою, що відповідає сучасним демократичним стандартам.

Список використаних джерел:

1. Завальнюк В. В. Юридична антропологізація державної влади. *Правова позиція*. 2022. № 4(37). С. 193-196. URL: <https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2022/4/36.pdf>
2. Оборотов Ю. М. Поняття «образ держави» та його різновиди в умовах глобалізації. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. праць. Одеса, 2003. Вип. 21. С. 7–12.
3. Завальнюк В. В. Філософсько-антропологічні основи дослідження конфліктності світу в епоху глобалізації. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. Одеса : Юрид. л-ра, 2011. Вип. 60. С. 7–13.
4. Онищенко Н. М. Держава, громадянське суспільство та громадське життя: деякі аспекти розгляду. *Правова держава*. 2017. Вип. 28. С. 92–97.

Ключові слова: антропологія, юридична антропологія, державна влада, влада, державні інститути.

Keywords: anthropology, legal anthropology, state power, power, state institutions.